

УДК 378: 37.022

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863.4/31.214360>**Тетяна ФІЛІМОНОВА,**
*orcid.org/0000-0002-6722-6333**кандидат педагогічних наук,
викладач кафедри початкової освіти**Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського
(Миколаїв, Україна) tatiana.filimonova15@gmail.com*

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН МАЙБУТНІМИ ФАХІВЦЯМИ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

У статті проаналізовано проблему фахової підготовки фахівців початкової освіти в сучасному суспільстві та в процесі економічних змін в Україні. Зазначено, що нагальною проблемою вищої школи є пошук шляхів оптимізації процесу професійної підготовки майбутніх педагогів загалом та фахівців початкової освіти зокрема. Це стає можливим завдяки застосуванню засобів технологій інтерактивного навчання, що активізують пізнавальну діяльність та творчість, сприяє підвищенню якості підготовки майбутніх фахівців початкової освіти.

Зазначено, що технології інтерактивного навчання сприяють тому, що викладач і здобувачі освіти стають активними учасниками навчальної діяльності. Студенти засвоюють матеріал, взаємодіючи один з одним і з педагогом. Інтерактивність дає змогу значно підвищити якість навчання, зробити осмисленим процес отримання знань.

Розкрито сутність понять «інтерактивний», «інтерактивне навчання», «інтерактивні технології» та «інтерактивні технології навчання»; охарактеризовано особливості використання інтерактивних технологій у процесі вивчення педагогічних дисциплін. Зазначаються підходи вчених до змісту досліджуваного поняття.

Охарактеризовано такі технології інтерактивного навчання, як ділові ігри, case-study, навчальні дискусії та тренінги.

Визначено, що використання інтерактивних технологій навчання в процесі підготовки майбутнього вчителя початкової школи, складниками яких є активні методи навчання (ігрові методи, навчальні дискусії, навчально-творчі завдання, тренінги, ділові ігри, кейс-метод, метод проєктів), здатне підвищити ефективність професійної підготовки студентів, створює оптимальні умови для інтеграції студентів у професію, впливає на показники, що характеризують професійні критерії готовності вчителя початкової школи до формування в учнів цілісної природничо-наукової картини світу.

Ключові слова: *інтерактивний, інтерактивне навчання, інтерактивні технології, інтерактивні технології навчання, ділові ігри, case-study, навчальні дискусії, тренінги.*

Tetiana FILIMONOVA,*orcid.org/0000-0002-6722-6333**Candidate of Pedagogical Sciences,**Lecturer at the Department of Primary Education**V. O. Sukhomlynskyi Mykolayiv National University**(Mykolaiv, Ukraine) tatiana.filimonova15@gmail.com*

USE OF INTERACTIVE LEARNING TECHNOLOGIES IN THE PROCESS OF STUDYING PEDAGOGICAL DISCIPLINES BY FUTURE PRIMARY EDUCATION SPECIALISTS

The article analyzes the problem of professional training of primary education specialists in modern society and in the process of economic change in Ukraine. It is noted that the urgent problem of higher education is the search for ways to optimize the process of professional training of future teachers in general, and primary education professionals in particular. This is made possible by the use of interactive learning technologies that enhance cognitive activity and creativity, improves the quality of training of future primary education professionals.

It is noted that interactive learning technologies contribute to the fact that teachers and students become active participants in educational activities. Students learn the material by interacting with each other and with the teacher. Interactivity can significantly improve the quality of learning, make meaningful the process of acquiring knowledge.

The essence of the concepts “interactive”, “interactive learning”, “interactive technologies” and “interactive learning technologies” is revealed; the peculiarities of the use of interactive technologies in the process of studying pedagogical disciplines are characterized. The approaches of scientists to the content of the studied concept are noted.

Interactive learning technologies such as business games are characterized; case study; educational discussions and trainings.

It is determined that the use of interactive learning technologies in the process of training future primary school teachers, which include active teaching methods (game methods, educational discussions, educational and creative tasks, trainings, business games, case method, project method) can increase the effectiveness of training students, creates optimal conditions for the integration of students into the profession, affects the indicators that characterize the professional criteria of readiness of primary school teachers to form in students a holistic picture of the world.

Key words: *interactive, interactive learning, interactive technologies, interactive learning technologies, business games, case-study; educational discussions, trainings.*

Постановка проблеми. Сучасне суспільство і економічні зміни в Україні висувають дедалі вищі вимоги до якості підготовки випускників закладів вищої освіти як висококваліфікованих спеціалістів, зазначаючи професійну компетентність і конкурентоспроможність на ринку праці основними критеріями його оцінювання. А це своєю чергою ставить перед ЗВО завдання підготувати якийсь бажаний образ спеціаліста, який має сформуватися в процесі освітньої системи і з найбільшою ефективністю зможе реалізувати свій людський і професійний потенціал у конкретній діяльності, постійно розвиваючись шляхом самоосвіти і самовиховання.

Саме з формуванням компетентності майбутнього фахівця, що забезпечує конкурентоспроможність випускника на ринку праці, пов'язують якість професійної освіти, яку варто розуміти як ступінь задоволення очікувань різних учасників процесу освіти від наданих закладом освітніх послуг або ступінь досягнення поставлених в освіті цілей і завдань.

Тому нагальною проблемою вищої школи є пошук шляхів оптимізації процесу професійної підготовки майбутніх педагогів. Це стає можливим завдяки застосуванню засобів технологій інтерактивного навчання, що активізують пізнавальну діяльність та творчість.

Аналіз досліджень. Серед сучасних науковців, що досліджували проблему підготовки майбутніх педагогів, є А. Алексюк, В. Бондар, Н. Гоноболін, С. Гончаренко, Н. Кузьміна, О. Савченко, В. Семиченко, В. Сластьонін, О. Щербаков та ін.

Так, В. Андрущенко, Г. Васянович, Б. Гершунський, І. Зязюн, С. Сисоєва досліджують особливості та закономірності формування професійних та особистісних якостей, А. Бистрюкова, Н. Бібік, В. Бондар, М. Вашуленко, П. Гусак, С. Єрмакова, М. Захарійчук, О. Івлієва, В. Казаков, Л. Кекух, Н. Кичук, О. Комар, Л. Красюк, О. Матвієнко, О. Мельник, В. Паскар, С. Ратовська, О. Савченко, Л. Сущенко, І. Титаренко, Л. Хоружа, І. Шапошнікова та інші – основні проблеми підготовки майбутніх учителів початкової школи.

Предметом уваги багатьох вчених (І. Гладка, О. Єльнікова, Г. Коберник, В. Мартинюк, Н. Пав-

ленко, О. Павлик, Л. Тополя та ін.) є використання інтерактивних технологій у системі підготовки майбутніх педагогів у закладах вищої освіти.

Мета статті полягає в розгляді використання інтерактивних технологій навчання та їх впливу на якість підготовки майбутніх фахівців початкової освіти.

Виклад основного матеріалу. Інтерактивне навчання – це навчання, побудоване на основі спілкування та взаємодії, що реалізуються і в технологіях, і в методах, і в організаційних формах. Термін «інтерактивний» походить від англійського слова «interact», де «inter» – взаємний, «act» – діяти. Отже, інтерактивний – це здатність взаємодіяти в режимі бесіди, діалогу з чимось (комп'ютером) або кимось (людиною). Отже, *інтерактивне навчання* – це навчання, яке відбувається за умови постійної активної взаємодії всіх учасників навчального процесу.

Інтерактивні технології – це порівняно новий, творчий, цікавий підхід до організації навчальної діяльності здобувачів освіти. Інтерактивні технології – це організація засвоєння знань і формування певних вмінь та навичок через сукупність в особливий спосіб організованих навчально-пізнавальних дій, що полягають в активній взаємодії учнів один з одним та побудові міжособистісного спілкування з метою досягнення запланованого результату.

Технології інтерактивного навчання передбачають, що викладач і здобувачі освіти стають активними учасниками навчальної діяльності. Студенти засвоюють матеріал, взаємодіючи один з одним і з педагогом. Інтерактивність дає змогу значно підвищити якість навчання, зробити осмисленим процес отримання знань.

Важлива перевага інтерактивної технології полягає в тому, що нові знання не даються в готовому вигляді, а здобуваються студентами самостійно в процесі групової взаємодії. Кардинально змінюються ролі викладача і студентів на занятті. Студент на занятті перестає бути статичним об'єктом, а викладач – транслятором знань. Кожен епізод заняття включає інтерактивні методи навчання, завдяки яким організовується творча

діяльність здобувачів освіти. Віддається перевага проблемним завданням, які не мають однієї правильної відповіді. Значимість у навчанні набуває не тільки результат, але і хід міркувань. У процесі роботи в групі формується критичне мислення. Студенти вчаться добирати аргументи до власної відповіді, взаємодіяти в команді. Етап рефлексії діяльності для здобувачів освіти не менш важливий, ніж етап відкриття нового знання.

Тому використання сучасних інтерактивних педагогічних технологій навчання сприяє підвищенню якості підготовки майбутніх фахівців. До них належать такі технології: ділові ігри; case-study; навчальні дискусії; тренінги; метод проєктів тощо. Розглянемо деякі з них.

Ділова гра – це пізнання й освоєння реальної соціальної та предметної діяльності шляхом ігрової імітації, відтворення в ролях основних видів поведінки і дій за певними, закладеними в умовах гри правилами і на моделі професійної діяльності в умовних ситуаціях. Також ділова гра є одним із засобів формування професійних якостей. У процесі гри студенти виконують дії, близькі до тих, які можуть мати місце в реальному професійному або житті (Вербицкий, 1991: 134).

Ділова гра дає змогу переводити задані цілі пізнавальної діяльності студентів у реальні результати в ігровому моделюванні. у результаті активізується засвоєння соціального і професійного досвіду, бо створюються умови для актуалізації, трансформації, екстраполяції отриманих у процесі навчання знань, умінь, навичок, пов'язаних із майбутньою професійною діяльністю. Застосування ігрових методів передбачає виконання ролі її учасниками за певними правилами. Ядром ігрової ролі є закладена в грі проблема і необхідність її рішення.

Гра розкриває особистісний потенціал студента: він може діагностувати і розвивати власні можливості як в індивідуальному, так і спільному вирішенні поставленої в грі завдання. У ситуаціях, що імітують реальність, студент засвоює професійні знання і вміння та норми соціальної поведінки.

Розглянемо переваги і недоліки застосування ділової гри в навчальному процесі закладу вищої освіти. Основні переваги ділової гри полягають в отриманні емоційного задоволення від навчання, підвищенні інтересу до досліджуваного предмета, питання, проблеми, відтворенні предметного змісту професійної діяльності, діагностиці та розвитку власних можливостей; навчанні в умовах, наближених до реальних.

Недоліками є підвищені вимоги до викладача як до організатора гри, збільшення навантаження

для викладача і для студентів, пов'язане з підготовкою і розробкою завдань для проведення гри, легковажне ставлення учасників до гри, небезпека переходу від навчального аспекту гри до чисто змагального.

Є різні класифікації ділових ігор: за кінцевою метою (навчальні, констатуючі, пошукові); за методикою проведення (рольові, імітаційні, організаційно-діяльні, інноваційні); за кінцевим результатом (жорсткі, відкриті); залежно від того, який вид виробничої практики відтворюється і яка мета її учасників (навчальні, дослідницька, управлінські, атестаційні); за часом проведення (ігри без обмежень часу, з обмеженням часу, в реальному часі); за оцінкою діяльності (чи гру кожного учасника оцінюють); за остаточними результатами (ігри з жорсткими правилами і відкриті гри); за завершальною метою (навчальні, пошукові, що констатують); за сферою застосування (промисловими, навчальні, кваліфікаційні) та ін. (Селевко, 1998: 57–58).

Нині ділові ігри активно використовують на практичних заняттях у процесі навчання майбутніх педагогів початкової освіти, оскільки це наближає навчальний процес до реального життя. Ділові ігри використовуються і як засіб діагностики, прогнозу поведінки майбутнього педагога в реальних соціальних, економічних, виробничих ситуаціях. Усі учасники гри виступають у певних ролях і приймають рішення, відповідаючи інтересами своєї ролі, в тому числі і в конфліктній ситуації.

У практиці підготовки майбутніх фахівців початкової освіти в Миколаївському національному університеті застосовують різні ділові ігри: імітаційні, операційні, рольові, традиційні, проєктні і т. д.

На практичних заняттях із застосуванням імітаційних ігор моделюється діяльність будь-якої освітньої організації. Імітуватися можуть освітні події, конкретна діяльність педагога (нарада методичного об'єднання, педагогічна рада, обговорення уроку, співбесіда), обстановка, умови, в яких відбувається подія або здійснюється діяльність (кабінет директора, учительська, відвідування зарубіжної школи тощо).

Наприклад, у процесі вивчення теми «Форми організації навчання» (дисципліна «Дидактика») на практичному занятті студентам пропонується рольова гра «Коли вчителю цікаво вчити, коли учневі цікаво вчитися», метою якої є відпрацювання вміння вести урок з урахуванням індивідуальних якостей. Гра розвивається за таким сценарієм: учасникам пропонується провести мініурок; експертна група заздалегідь знайомиться з темою

і формою уроку і ставить з урахуванням характеру кожного «вчителя» умови проведення заняття; мікрогрупи «організують» (під час уроку) конфліктні ситуації і аналізують педагогічну доцільність її рішення цим вчителем; колективний аналіз і самоаналіз.

Ділова гра – це моделювання професійної діяльності, тому вона має включати все нове і прогресивне, що зароджується в діяльності педагога.

Case-study – навчальні конкретні ситуації, що спеціально розробляються на основі фактичного матеріалу з метою подальшого розбору на навчальних заняттях. У процесі розбирання ситуацій студенти вчаться діяти в «команді», проводити аналіз і приймати управлінські рішення.

Ми можемо виділити такі умови, за яких case-study стане ефективним:

– якщо у процесі групового обговорення кожен учасник буде висувати власні думки і рішення, то загальний підсумок, отриманий за допомогою аналізу різних точок зору і їх відомості, буде якіснішим. Тому навіть в умовах групової роботи кожен учасник дискусії має вести роботу над кейсом;

– у кожного учасника групового обговорення є право на помилку: сенс роботи в команді як раз полягає в тому, щоб обмінюватися думками, обговорювати різні точки зору і разом приходити до раціонального рішення;

– у кейса немає стандартного або єдино вірного рішення: обов'язковою умовою грамотно поставленого завдання є варіативність відповідей, які можуть пропонувати учасники (або один студент);

– команда оцінює свої результати спільними зусиллями. Об'єктивність оцінки підвищується, якщо результати роботи аналізують досвідчені тьютори. Тьютор же пояснює студентам умови кейса і в деяких випадках допомагає проходити стадії його рішення.

Конкретна ситуація необхідна для набуття досвіду аналізу реальних подій у конкретній фірмі (організації). У навчанні управлінських дисциплін вона має спонукати до дії. Використання конкретної ситуації – це не навчання «правильних» відповідей. Максимальна схожість конкретної ситуації з реальністю зумовлена тим, що фахівець у своїй виробничій діяльності постійно потребує знань про дії: коли діяти, як діяти, з ким діяти.

Конкретна ситуація практично ставить студента на місце фахівця, який діє в складних умовах і стикається з необхідністю приймати рішення і готувати за ними план дій. Це допомагає студентам виробляти креативне мислення, нерідко користуватися інтуїцією, що, безумовно, знадобиться в самостійній практичній діяльності.

Таким чином, Case-study – навчальні конкретні ситуації, що спеціально розробляються на навчальних заняттях. Метод призначений для отримання знань із дисциплін, істина в яких плюралістична і акцент навчання переноситься на вироблення знання, співтворчість студента і викладача. Результатом застосування методу є навички професійної діяльності, при цьому викладач виступає в ролі ведучого. Перевагою методу є розвиток системи цінностей студентів, у ньому багато творчої конкуренції.

Серед сучасних дидактичних пошуків одне з провідних місць належить навчальній дискусії, тобто цілеспрямованому обміну думками, ідеями, судженнями заради пошуку істини.

Дискусія (в перекладі з латини «розгляд, дослідження») – це динамічна діалогова форма, спосіб і процес взаємодії під час обговорення будь-яких проблем, спірних питань.

Дискусійні методи – це вид методів активного навчання, заснованих на організаційній комунікації в процесі вирішення навчально-професійних завдань. Це методи, що дають змогу шляхом використання в процесі публічної суперечки системи логічно обґрунтованих доводів впливати на думки, позиції й установки учасників дискусії.

Метод групової дискусії може бути покладено в основу всього заняття («семінар-дискусія», «практичне заняття-дискусія»), а також може використовуватися фрагментарно у всіх видах навчальних занять, надаючи їм діалогову форму. У педагогічному сенсі це метод організації навчального процесу з використанням групового розгляду, дослідження, публічного обговорення проблем, спірних питань, аргументованого висловлювання думок учнями (Курбатов, 1997: 85).

У педагогічній практиці дискусія дедалі активніше використовується як метод розвитку критичного мислення студентів, формування комунікативної і дискусійної культури, стимулювання активності та ініціативності здобувачів освіти. У процесі обговорення глобальних і особистісно значущих проблем відбувається формування ціннісних орієнтирів (Кларин, 1995: 125).

Правильно проведена дискусія, на відміну від класичного методу, дає змогу бачити, що кожне твердження може бути витлумачено по-різному, що кожен правду можна розглянути з різних точок зору, що з багатьох правд у житті можна вибрати для себе власну, не стверджуючи, що вона єдина і об'єктивна.

Навчальний тренінг є найбільш затребуваним викладачами і студентами. Викладачами Миколаївського національного університету імені

В. О. Сухомлинського вдається застосовувати навчальні тренінги під час вивчення майже всіх навчальних дисциплін у підготовці майбутніх фахівців початкової освіти («Психологія (загальна та вікова, педагогічна)», «Педагогіка (загальна та історія педагогіки, дидактика початкової освіти)», «Інклюзивна освіта», «Методика виховної роботи у початковій школі», «Педагогічна творчість», «Анатомія та вікова фізіологія з основами медичних знань», «Основи образотворчого мистецтва з методикою навчання», «Дитяча література у початковій школі», «Методика навчання української мови і літературного читання у початковій школі», «Теорія і методика навчання музичного мистецтва у початковій школі», «Екологія та природознавство з методикою», «Організація і управління у початковій школі», «Методика навчання іноземної мови у початковій школі» та ін.).

Тренінг – інтенсивне навчання з практичним напрямом. На відміну від навчання в рамках освітніх програм, спрямованих на формування системи знань, навчання-тренінг спрямоване на розвиток навичок, засвоєння учасниками нового досвіду. Ю. Смелянов зазначає, що тренінг – це група методів розвитку здібностей до навчання і оволодіння складним видом діяльності (Смелянов, 1985: 73). А. Семенова розуміє тренінг як організаційну форму навчальної роботи, яка, спираючись на досвід і знання її учасників, забезпечує ефективне використання різних педагогічних методів шляхом створення позитивної емоційної атмосфери в групі і направляється на отримання сформованих навичок і життєвих компетенцій (Семенова, 2006: 48).

Тренінги дають змогу реалізувати потребу майбутніх фахівців у спілкуванні, груповій взаємодії, прямому й опосередкованому впливі на інших людей (Технологія тренінгу, 2008: 11–15). Особливої актуальності в контексті досліджуваної проблеми набуває наукова позиція Т. Гери. Науковець твердить, що «ідеєю організації професійно зорієнтованого тренінгу є використання тренінгової групи не лише для навчання, але й психотерапевтичної роботи з кожним учасником на основі групової динаміки» (Гера, 2012: 267).

Тематика тренінгів для майбутніх вчителів початкової школи має бути спрямована на пізнання особистісних переживань студентів, пов'язаних із певними труднощами, перешкодами, невдачами, запобігання негативним емоціям та розчаруванням, вироблення навичок професійного спілкування. Тренінгові групи, тематику їх роботи варто формувати з урахуванням інтересів студентів. Пропонуємо таку проблематику тренінгів: «Який я спеціаліст?», «Комунікативна компетентність педагога у роботі з батьками», «Педагогічна взаємодія з дітьми» тощо.

Проведення тренінгів передбачає інформування студентів про певні соціально-педагогічні явища, здобуття учасниками професійно значущих знань та умінь, формування навичок співпраці, формування навичок комунікативної взаємодії, презентації та відстоювання власної соціально-педагогічної позиції, формування вмінь адекватно оцінювати власні можливості, переборювати труднощі і шукати шляхи самовдосконалення та конструктивного розв'язання проблемних і конфліктних ситуацій, виховання емоційної культури.

Основними педагогічними умовами успішного проведення тренінгу є:

- чітка цільова установка;
- обґрунтований вибір змісту інформаційно-освітнього матеріалу відповідно до пізнавальної та методичної потреби учасників тренінгу;
- пошуковий характер заняття;
- доброзичливість, довіра учасників гри один до одного;
- дотримання встановлених правил.

Висновки. Отже, використання інтерактивних технологій навчання в процесі підготовки майбутнього вчителя початкової школи, складниками яких є активні методи навчання (ігрові методи, навчальні дискусії, навчально-творчі завдання, тренінги, ділові ігри, кейс-метод, метод проєктів), здатне підвищити ефективність професійної підготовки студентів, створює оптимальні умови для інтеграції студентів у професію, впливає на показники, що характеризують професійні критерії готовності вчителя початкової школи до формування в учнів цілісної природничо-наукової картини світу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вербицкий А. А. Активное обучение в высшей школе: контекстный подход. Москва, 1991. 207 с.
2. Гера Т. І. Психотерапевтичні засади організації професійно зорієнтованого тренінгу майбутніх інженерів-педагогів. *Інноваційні підходи до науки XXI століття* : збірник наук. праць і матеріалів Міжнарод. наук.-практ. конф., м. Кіровоград, 27 квітня 2012 р. Кіровоград, 2012. С. 267–270.
3. Смелянов Ю. Н. Активное социально-психологическое обучение. Луганск : ЛГУ, 1985. 166 с.

4. Кларин М. В. Инновации в мировой педагогике: обучение на основе исследования, игры, дискуссии. Рига : НПЦ «Эксперимент», 1995. 176 с.
5. Селевко Г. К. Современные образовательные технологии : учебное пособие. Москва : Народное образование, 1998. 255 с.
6. Семенова А. В. Развитие профессиональной компетентности специалистов средствами парадигмального моделирования (интерактивный тренинг) : учебно-методическое пособие. Москва : СВД Черкасов М. П., 2006. 130 с.
7. Технологія тренінгу / уряд. О. Главник, та ін.; за заг. ред. С. Максименко. Київ : Главник, 2008. 112 с.

REFERENCES

1. Verbitskiy A. A. Aktivnoe obuchenie v vysshey shkole: kontekstnyiy podhod. [Active Learning in Higher Education: A Contextual Approach]. Moscow, 1991. 207 p. [in Russian].
2. Gera T. I. Psihoterapevtichni zasady organizatsiyi profesiyno zorientovanogo treningu maybutnih inzheneriv-pedagogiv [Psychotherapeutic ambush the organization of professionally trained training future engineer-teacher]. Innovative approach to science XXI ages: collection of scientific works and materials of the International scientific-practical conference. Kirovograd, 27 april 2012. Kirovograd, 2012. Pp. 267–270 [in Ukrainian].
3. Emelyanov, Yu. N. Aktivnoe sotsialno-psihologicheskoe obuchenie [Active social and psychological training]. Lugansk: Leningrad State University, 1985. 166 p. [in Ukrainian].
4. Klarin, M. V. Innovatsii v mirovoy pedagogike: obuchenie na osnove issledovaniya, igryi, diskussii [Innovations in world pedagogy: learning based on research, games, discussions]. Riga: SPC “Experiment”, 1995. 176 p. [in Russian].
5. Selevko, G. K. Sovremennyye obrazovatelnyye tehnologii [Modern educational technology]: textbook. allowance. Moscow: Public Education, 1998. 255 p. [in Russian].
6. Semenova, A. V. Razvitie professionalnoy kompetentnosti spetsialistov sredstvami paradigmalnogo modelirovaniya (interaktivnyiy trening) [The development of professional competence of specialists by means of paradigm modeling (interactive training)]: textbook-method. allowance. Moscow: SVD Cherkasov M. P., 2006. 130 p. [in Russian].
7. tehnologiya treningu [Technology training] / order. O. Chief, that in.; for zag. ed. S. Maksimenko. Kiev: Glavnik, 2008. 112 p. [in Ukrainian].